

*Uit de afdeling Gnathologie van het
Tandheelkundig Instituut der Rijks-
universiteit te Utrecht.*

Hoofd: A. A. D. Derksen, lector.

DE TERMINOLOGIE BETREFFENDE OCCLUSIE EN KAAKRELATIE

A. A. D. DERKSEN

Na de reactie uit Groningen van de collegae De Boer en Van Grunsven op de beschouwing inzake de terminologie betreffende occlusie en kaakrelatie, verscheen in het vorige nummer van het N.T.v.T. er tevens één uit Amsterdam van de hand van de collegae Honée en Thoden van Velzen. Deze auteurs menen dat het nuttig kan zijn ook hun opmerkingen in geschrifte weer te geven en hierdoor waar mogelijk bij te dragen tot een betere begripsbepaling op dit gebied. Uiteraard is schrijver dezes hun hiervoor zeer erkentelijk. „Dit neemt evenwel niet weg dat de resultaten van het „Amsterdamse” beraad, die in bovenvermeld artikel hun neerslag vonden, bij menigeen wellicht vragen en opmerkingen hebben doen rijzen.”

De opposenten maken onderscheid tussen definitie en omschrijving. Zij stellen „een definitie behoeft alleen antwoord te geven op de vraag: „wat is” . . . Na die begrippen te hebben gedefinieerd kan men de vraag stellen: wanneer bevindt de mandibula zich in een rustperiode . . .

Het antwoord op deze vragen is geen definitie maar een postulaat: het zal variëren met de persoonlijke mening van de onderzoekers, met stromingen in de wetenschap, met de vermeerdering van de kennis op het gebied van occlusie en relatie.

Dient bij het definiëren van een begrip wetenschappelijke correctheid het enige uitgangspunt te zijn, bij de formulering van een postulaat mag men rekening houden met de didactische hanteerbaarheid of de klinische toepasbaarheid.”

Reeds op deze plaats scheiden onze wegen zich.

Immers in het Groot Woordenboek der Nederlandse Taal van Van Dale vindt men vermeld bij *definitie*: samenvattende omschrijving van de kenmerken van een begrip, zodat het niet met een ander verward kan worden.

Bij *postulaat* leest men: 1. (wijsb.) stelling die theoretisch onbewijsbaar is, maar noodzakelijk moet worden aanvaard om bepaalde feiten te kunnen begrijpen. (wisk.) axioma; (ook) grondconstructie . . .

2. vooropgestelde onbewezen stelling of hypothese.

Deze verschillen in uitgangspunt tussen Amsterdam en Utrecht maken verdere discussie wel uiterst moeilijk. Toch lijkt het nuttig ook bij enkele andere door Honée en Thoden van Velzen aangevoerde punten enige kanttekeningen te plaatsen.

Vooraf zij echter nog opgemerkt dat inderdaad bij het in onderling overleg redigeren der definities didactische overwegingen een rol hebben gespeeld.

Rustpositie

Na enige bezwaren tegen de Utrechtse formulering te hebben aangevoerd – waarop nog zal worden ingegaan – stellen de schrijvers voor om onder rustpositie te verstaan „elke positie die de mandibula ten opzichte van het overige deel van de schedel inneemt, waarbij in de musculatuur een rusttonus heerst”. Afgezien van de omstandigheid dat de mandibula niet tot de schedel behoort – er mag dus niet van het „overige gedeelte van de schedel” worden gesproken – is het onjuist om in een definitie van de *rustpositie* het begrip *rust* – in de betekenis van *rust*, als in *rusttonus* – opnieuw te gebruiken. Overigens is het ondergetekende niet mogen gelukken ergens het woord *rusttonus* te vinden, nog minder een omschrijving aan te treffen. Schrijvers maken bezwaren tegen *reflextonus*, zij stellen dat *elke* positie bepalende spier-tonus reflectoir tot stand komt en bij gevolg een *reflextonus* is. Zij achten het juist van een als reflectoir bepaalde *rusttonus* te spreken. Te dien aanzien moge worden verwezen naar Jongbloed: „Overzicht van de fysiologie van de mens”, waar op pag. 265 e.v. wordt vermeld dat: „Zowel de indirecte als de eigen reflexen der spieren zijn van belang voor het onderhouden en het regelen van de eigen spanning der spieren, de spier-tonus.

Dit deel van de spier-tonus, – zo gaat de schrijver verder – dat dus reflectoirisch tot stand komt, draagt de naam *reflextonus*”.

Wat het slot der Utrechtse definitie betreft, zij nog medegedeeld dat in de gevoerde discussie een meerderheid zich uitsprak voor de binding aan een bepaalde lichaamshouding, zulks in navolging van Posselt.

„De toevoeging: „In de rustpositie bevinden zich de processus condylares zich in hun meest dorsale ongedwongen stand in de fossae articulares” is overbodig. Bovendien is zij onjuist”. Deze niets aan

duidelijkheid overlatende uitspraak wordt nader „toegelicht” met de motivering dat zulks zou impliceren dat de sluitbeweging vanuit de rustpositie naar maximale centrale occlusie een zuivere rotatiebeweging om de intercondulaire as zou zijn.” Tot zijn spijt ontgaat schrijver dezes het verband tussen uitspraak en argumentatie. Dat de processus condylaris zich zowel in de maximale centrale occlusie als in de rustpositie in zijn meest dorsale ongedwongen stand in de fossa articularis bevindt, impliceert in genen dele een rotatie.

Maximale occlusie

Tegen de Utrechtse definitie hebben de opposenten twee bezwaren. Voor het eerste met betrekking tot het woord kauwvlakken zij hier verwezen naar het antwoord op de Groningse reactie. Wat het tweede bezwaar betreft zou men zich af kunnen vragen voor het geval dat het woord *optimaal* in een definitie minder gelukkig zou zijn omdat het een kwalitatief oordeel in zich bergt, of deze uitspraak voor „grootst mogelijk contact” niet eveneens geldt. Overigens blijft schrijver dezes de voorkeur geven aan optimaal omdat er zich situaties kunnen voordoen waarin van maximale occlusie wordt gesproken terwijl het contactoppervlak tussen boven- en onderelementen niet zijn maximale waarde heeft bereikt.

Centrale relatie

Wat de bezwaren tegen het woord *centraal* betreft moge worden verwezen naar het antwoord op de beschouwing van De Boer en Van Grunsvan.

Van meer belang lijkt de zinsnede: „Echter voor het registreren van de ruimtelijke betrekking tussen twee lichamen dienen tenminste de onderlinge betrekking van drie punten in elk lichaam bekend te zijn”. Dit is natuurlijk niet voor tegenspraak vatbaar en ook in Utrecht bekend. Hier is men betreffender plaatse echter van mening dat de processus condylaris – of zo men wil het caput mandibulae – een driedimensioneel lichaam is. M.a.w. als de ruimtelijke betrekking van één kaakkopje ten opzichte van het temporale deel van het gewricht bekend is, is ook die van de onderkaak als geheel bekend.

Strikt genomen had de Utrechtse definitie dus kunnen luiden:

„Onder centrale relatie verstaat men de meest dorsale stand van de mandibula ten opzichte van de schedel, waarbij de ene processus condylaris zijn ongedwongen (unstrained) meest achterwaartse plaats inneemt in zijn fossa articularis bij een gegeven graad van mondopening.

Inderdaad staat men aan de Jutfaseweg op het standpunt dat elk punt op de habituele bewegingsbaan – althans wanneer het geen protraal openingspatroon betreft – een centrale relatie positie vertegenwoordigt. De opponenten trekken hieruit de conclusie dat men in Utrecht hiermee wel zeer ver is afgedwaald van de centrale relatie als belangrijke positie in het gehele gebeuren van de kauwactie. Waarin deze afdwaling bestaat is uit het betoog echter niet af te leiden.

Vervolgens maken de schrijvers bezwaar tegen de hoeveelheid termen – enerzijds ventrale-, laterale – en dorsale occlusie, anderzijds ventrocentrale, laterocentrale en dorsocentrale occlusie en relatie. Zij vragen zich af of dit „bevorderend is voor de didactische en klinische bruikbaarheid daarvan of aanleiding kan geven tot nog grotere verwarring”. Het antwoord op deze vraag kan geruststellend luiden. De ervaring heeft namelijk geleerd dat didactisch geen moeilijkheden ontstaan en dat voor verwarring geen gevaar bestaat.

Het grote bezwaar geldt echter het gebruik van de woorden „ventrocentraal”, „laterocentraal” enz. „Deze woorden horen thuis in de reeks „laterodorsaal”, „lateroventraal” . . . enz.”

Daar het voor klassiek niet geschoolden onmogelijk is een gefundeerd oordeel te geven over samenstellingen van latijnse woorden, heeft schrijver dezes zich dienaangaande gewend tot de afdeling voor Latijnse taal en letterkunde van het Instituut voor klassieke talen en oude geschiedenis te Utrecht (Hoofd: Prof. Dr. H. L. W. Nelson).

Uit de gevoerde gesprekken kwam o.a. naar voren dat de woorden „laterocentraal”, „ventrocentraal” taalkundig als onjuist beschouwd moeten worden. Dit geldt eveneens voor ventrodorsa(a)l(e) (richting) enz. wat ventridorsaal zou moeten zijn. In het algemeen kan worden gezegd, dat veel woorden en samenstellingen in de medische terminologie taalkundig gezien niet correct zijn. Toch zijn ze geheel ingeburgerd, men weet wat er onder verstaan wordt.

Bij de Utrechtse samenspraak is er naar gestreefd in de woorden ventrocentra(a)l(e) (maximale occlusie) enz. tot uitdrukking te brengen dat de maximale occlusie ventraal van de centrale relatie is gelegen. Taalkundig juister ware het geweest indien de keuze zou zijn gevallen op ventro (liever ventri) *versaal*, (naar de voorzijde gekeerd), aangezien *versaal* in tegenstelling tot centraal een adjectief is.

In het licht van de tot nu toe gevoerde gedachtenwisseling en ter voorkoming van verwarring van de geesten van niet met deze materie ver-

Derksen

trouwe lezers, lijkt het aanbevelenswaard deze discussie niet verder voort te zetten en liever door mondelinge uitwisseling van gedachten tot overstemming te geraken.

Jutfaseweg 7,
Utrecht.

Naschrift:

Met belangstelling namen wij kennis van het vorenstaande. Wij zullen aan een mondelinge gedachtenwisseling gaarne deelnemen.

G. L. J. M. Honée
S. K. Thoden van Velzen

Naschrift van de Redactie:

Niettemin hoopt de Redactie het resultaat van deze mondelinge uitwisseling van gedachten tussen Utrechtse, Groningse en Amsterdamse polemici in de toekomst aan haar lezers te kunnen voorleggen.